

תוכן עניינים

מבוא :	1	1.
חוק מס עיזבון בישראל	2	2.
החלת מס עיזבון התש"ט-1949 : היסטוריה חקיקתית ותחולה	2	2.1
ההכנסות ממס העיזבון	5	2.2
הסיבות לביטול חוק מס עיזבון :	8	3.
הנימוקים בעד ונגד מס עיזבון :	11	4.
התחדשות הדיון הציבורי	14	5.
ועדת בן בסט	14	5.1
וועדת טרכטנברג :	15	5.2
הצעות חוק :	16	5.3
מס עיזבון ונדל"ן :	18	6.
מס עיזבון בעולם :	19	7.
מס עיזבון במשפט העברי :	21	8.
סיכום ומסקנה :	21	9.
סיכום	21	9.1
מסקנה	22	9.2
רשימה ביבליוגרפית :	23	

האם ראוי להחזיר את מס העיזבון במדינת ישראל ?

1. מבוא :

"המס הכי צודק זה מס עיזבון" אמר שר האוצר לשעבר משה כחלון ב-14 במרץ 2016¹ בעת תדרוך עיתונאים בכנסת.

מס עיזבון (הידוע גם כמס ירושה) הוא מס שמטילים על נכסים וכספים העוברים בירושה, החל משווי מסוים הקבוע בחוק. למעשה מדובר במס הקדום בעולם וניתן למצוא עדות לקיומו אפילו במצרים הקדומה וביוון העתיקה וכמו כן גם ברומא בתחילת המאה הראשונה לפני הספירה – בצורתו המוכרת כיום². כפי שנראה בהמשך, מס עיזבון הינו מס המוטל מטעמים אידיאולוגיים, במטרה למנוע ריכוז הון בידי גורמים אחדים כגון משפחות מסוימות, דבר אשר עלול להוות סכנה למשטר דמוקרטי (תופעה המכונה בימים אלה "הון שלטון").

קיימות שתי "גרסאות" של מס עיזבון: מס עיזבון ("Estate Tax") כלומר מס שמוטל על נכסים וכספים המועברים בירושה ומס ירושה ("Inheritance Tax") קרי מס המוטל על הכנסות יורשים וקיים בצורות שונות, למשל תשלום חד פעמי בזמן קבלת הירושה, תשלום שנתי או הוספת הירושה למס הכנסה ותשלום עבור הירושה על בסיס של מס הכנסה.

מס עיזבון הונהג בישראל החל משנת 1949 ועד 1981 אז הוחלט לבטלו. מאז ביטולו ועד היום, אין מטילים בארץ מס על כספים או נכסים המתקבלים בירושה וקיימת מחלוקת מלווה בדיון נוקב באשר לצורך בהחזרתו של המס, על מנת להעשיר את קופת המדינה תוך הגדלת ההכנסות מגביית המיסים.

באשר למצב בעולם, מס עיזבון או מס ירושה קיים ברוב מדינות ה-OECD כמו גם בקנדה ובארצות-הברית, זאת על מנת להגדיל את הכנסות המדינות תוך ניסיון למנוע יצירת מונופול ולצמצם את אי השוויון בין האזרחים³.

יוער כי יש להבחין בין הטלת מס על פעולות יורשים בכספי או בנכסי ירושה שהתקבלו לידיהם לבין הטלת מס ירושה (או מס עיזבון) כגון זה שבוטל בשנת 1981. בהחלט יתכנו מקרים בהם תתקבל למשל דירה הפטורה ממס אך הוא היורש יחויב בתשלום מס שבח במכירת הדירה.

¹ עמירם ברקת "המס הכי רשע זה מע"מ, המס הכי צודק - עיזבון" גלובס 14/03/16

<https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001109926>

משה ליכטמן "מס ירושה: אם כחלון כל – כך חברתי, למה הוא התקפל" **דה מרקר** 20/3/2016

<https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001111265>

² הוועדה הציבורית לרפורמה במס הכנסה – בן בסט דו"ח הועדה (2000)

<https://did.li/KyOfT>

³ אלה לוי-וינריב "ההכנסות הפויות למדינה ממס ירושה כ-2 מיליארד שקל" **גלובס** 8/9/2011

<https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1000680425>

במסגרת העבודה אני מבקשת לסקור את חוק מס עיזבון⁴ שהיה בתוקף בישראל על תחולתו וההיסטוריה החקיקתית שלו, תוך התייחסות לסוגיית ההצדקה להטלתו של מס זה (קרי הנימוקים בעד ונגד הטלת המס ובכלל זה לקשר הקיים בין הטלת מס עיזבון לבין הגירה של עשירים בעלי הון עבורם הפכה מדינת ישראל למקלט מס). אנסה גם לאמוד את ההכנסות ממס העיזבון בעבר, תוך התייחסות למקרים ספציפיים שתרמו לביטול החוק. לבסוף, אנסה להציג פתרונות אפשריים תוך הצגה כיצד חלה לאחרונה התעוררות לקראת קביעה מחודשת של מס העיזבון, תוך התייחסות להצעות חוק שהועלו על שולחן הכנסת.

בנוסף, אתייחס לממשק הקיים שבין מס הירושה לנדל"ן – נושא אשר בעיניי הינו בעל חשיבות מכרעת בנוגע לתכנון מס ולהוראות חוק מיסוי מקרקעין, (שבח ורכישה), 1963 – תשכ"ג⁵.

2. חוק מס עיזבון בישראל

2.1. החלת מס עיזבון התש"ט-1949: היסטוריה חקיקתית ותחולה.

כפי שנכתב לעיל, מס עיזבון הוטל במדינת ישראל כבר בשנת 1941 – קרי בתקופת המנדט הבריטי. בשנת 1949 נחקק בכנסת חוק מס עיזבון⁶ (להלן: "חוק העיזבון") אשר ביקש להטיל מס על שווי נכסי עיזבון עם פטירת בעל הנכסים, זאת החל מיום 1 באפריל 1949⁷. על פי החוק דאז, מס העיזבון הוטל בשיטה מעורבת, כלומר בהתאם לסיווג היורשים השונים כאשר עצם האחריות לתשלום המס הוטלה על היורשים.

עוד קבע החוק כי מס העיזבון יחול על כל נכסיהם של כלל תושבי מדינת ישראל⁸, ללא אבחנה אם נכסי הירושה נמצאים במדינת ישראל, ובין אם הם נמצאים בחו"ל (ככל שמדובר בנפטר שהיה

⁴ חוק מס עיזבון, תש"ט – 1949, ס"ח 187

⁵ ס"ח תשכ"ג 156

⁶ ר' לעיל ה"ש 4

⁷ סעיף 1 לחוק מס עיזבון, הגדרת "נפטר".

⁸ סעיף 1 לחוק מס עיזבון, הגדרת "תושב".